

MARKSİZM KÖKENLİ MEDYA ELEŞTİRİSİ

1

- ANKARA ÜNİVERSİTESİ ● GAZETECİLİK UZAKTAN EĞİTİM
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ● HABERİ ANLAMAK
- PROF.DR.ÇİLER DURSUN

Engels ve Marx

2

Alman İdeolojisi'ndeki Marx'a Göre

3

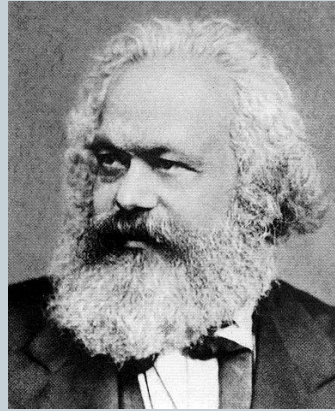
- Fikirler, özgül toplumsal sistemlerin toprağından çıkar.
- Bu yapıtta, toplumsal yaşamın maddi temelinin üretilmesi ve yeniden üretilmesi başka her şeyi –bilinci de elbette- etkiler denilmektedir.
- “Bireylerin toplumsal olarak yaratılmış doğayla ve birbirleriyle ilişkileri... her kuşağı önceden devredilir... ve onun yaşam koşullarını çizer.”
- “İnsanlar koşulları yarattıkları gibi, koşullar da insanları yaratır.”

Toplumsal Varlık ve Toplumsal Bilinç

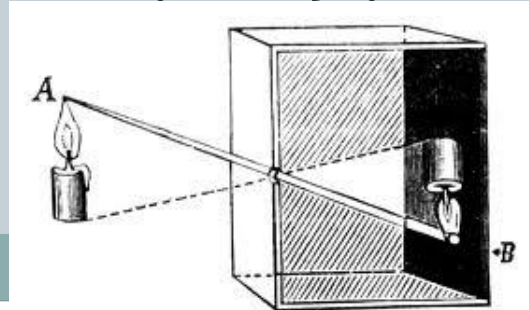
4

- **Bireylerin ne oldukları:**
 - ✦ Ne ürettikleriyle ve
 - ✦ Nasıl ürettikleriyle örtüşür.
- **Fikirlerin, anlayışların ve bilincin üretimi, her şeyden önce doğrudan doğruya insanların maddi faaliyetine ve karşılıklı maddi ilişkilerine, gerçek yaşamın diline bağlıdır.**

- “İnsanların anlayışları, düşünceleri, karşılıklı zihinsel ilişkileri, onların maddi davranışlarının **dolaysız** ürünü olarak ortaya çıkar.” (Marx- Engels)

- “İnsanlar ve sahip oldukları ilişkiler tüm ideolojilerinde sanki *camera obscura*’daymış gibi başaşağı çevrilmiş bir biçimde görülüyorsa, nesnelerin gözün ağ tabakası üzerinde ters durmalarının onların dolaysız fiziksel yaşam süreçlerinin yansıması olması gibi, bu olgu da insanların tarihsel yaşam süreçlerine aynı şeyin olmasından ileri gelir.”

Marx düşüncesinde ideoloji en az 4 anlama gelir (Eagleton):

7

- kendilerini tarihin temeli olarak gören ve insanların ilgisini toplumsal koşullardan başka yöne çekerek baskıcı bir siyasi iktidarın ayakta kalmasına hizmet eden yanıltıcı veya toplumsal bağları koparılmış inançlardır
- egemen toplumsal sınıfların maddi çıkarlarını doğrudan doğruya dile getiren ve onun yönetimini desteklemeye yarayan fikirlerdir.
- İçinde bir bütün olarak sınıf mücadelesinin verildiği ve güçlü bir ihtimalle siyasi açıdan devrimci güçlerin doğru bilincini de içeren kavramsal formların tamamıdır.
- Meta fetişizmi nedeniyle gerçek insani ilişkilerin şeyler arası gizemli ilişkiler gibi görünmesidir.

İdeolojinin genel kabul gören tanımı:

8

• “İdeoloji üzerine çalışmak, anlamın veya imlemin tahakküm ilişkilerini sürdürmeye hizmet ettiği durumlar üzerine çalışmaktır” (John B. Thompson)

- Makro ve mikro düzeylerde gücün/iktidarın işleyişi, gerçeklikle ilgili belirli anlamların, başka anlamlarla hegemonik bir ilişki içinde olmasına dayalıdır.
- Gerçekliğin ne olduğu ve gerçekliğe dair ne söylenebileceği bakımından, anlam dünyaları içinde sürekli bir savaşım vardır

Frankfurt Okulu üyelerinin ortak derdi:

10

- Asimetrik iktidar ilişkilerini gizlemeye ve meşrulaştırmaya çalışan ve gerçekliğin tahrif edilmiş yorumu olan ideoloji eleştirisiyle uğraştılar.
- Toplumun yeniden üretimi ve dönüştürülmesini olanaklı kılan koşullara dair cevap arayışı içinde olmuşlardır.

Kültür Endüstrisi (Adorno):

11

- Amacı, gündelik hayatın sorumluluk ve ağır, sıkıcı işlerinden geçici bir kaçış sağlayarak, oyalanma ve zihinsel uzaklaşma yaratmaktır.
- Ancak sunduğu kaçış, hakiki değildir. Çünkü bu endüstrinin sağladığı dinlenme, insanları yalnızca yaşamlarındaki temel baskılardan uzaklaştırmaya ve çalışma azimlerini yeniden üretmeye hizmet eder.
- Adorno, televizyon, sanat, popüler müzik ve astroloji çözümlerinde, kültür endüstrisi ürünlerinin, insanların kaçındıkları dünyanın yapısını kopyalayarak güçlendirdiğini gösterir.
- Kültür endüstrisi ürünleri, hayattaki olumsuz faktörlerin, doğal nedenlerle ya da şansa bağlı olarak ortaya çıktığı inancını; ve böylelikle de bir tür kadercilik, bağımlılık ve yükümlülük anlayışını güçlendirir.
- Bu haliyle de, varolan düzen için bir “toplumsal siva” üretir.
- Kültür endüstrisi, boş zaman etkinliklerini de denetler.

ELEŞTİREL YAKLAŞIMLAR

12

- 1- Kültürel Çalışmalar (Üst yapı analizi ağırlıklı): Medya anlamlarının oluşumu, yapılanması ve tüketimi/ alımlanmasında odaklanır
- 2- Ekonomi- Politik Yaklaşım (Alt yapı analizi ağırlıklı): Medya endüstrilerinin ekonomik örgütlenmeleri ve mülkiyet ilişkileri üzerinde odaklanır.

